

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (HE 146/2020 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 13.11.2020.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Tarja Haaranen, ympäristöministeriö
- ylijohtaja Leena Ylä-Mononen, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Saara Bäck, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Friipyöli, ympäristöministeriö
- ohjelmapäällikkö Antton Keto, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Jarmo Muurman, ympäristöministeriö
- rakennusneuvos Timo Tähtinen, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö
- johtaja Jarmo Lindén, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- luontopalvelujohtaja Timo Tanninen, Metsähallituksen luontopalvelut
- erikoistutkija Petri Ekholm, Suomen ympäristökeskus
- erikoistutkija Antti Iho, Luonnonvarakeskus
- tutkimusprofessori Kristiina Regina, Luonnonvarakeskus
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- apulaisprofessori Lasse Ahlvik, Luontopaneeli
- asiantuntija Laura Hassi, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Aija Tasa, RAKLI ry
- toiminnanjohtaja Jouni Parkkonen, Kohtuuhintaisen vuokra-asumisen edistäjät - KOVA ry
- toiminnanjohtaja Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry
- johtaja Päivi Laitila, Motiva Oy
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- oikeudellinen neuvonantaja Raija-Leena Ojanen, WWF Suomi

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Metsästäjäliitto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Energiateollisuus ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hiilineutraaliustavoite

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 302,9 milj. euroa, joka on 17 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2020 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 23 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 63 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 13 %.

Suomen tavoite hiilineutraaliuden saavuttamisesta vuoteen 2035 mennessä ja hiilinegatiivisuus pian sen jälkeen edellyttää mittavia toimia eri hallinnonaloilla. Koordinaatiovastuu ilmastopoliitikasta on ympäristöministeriöllä, vaikka toimet ja niiden rahoitus ovat eri pääluokissa. Valiokunta korostaa ilmastolain merkitystä ilmastopoliitiikan koordinaation tehostamisessa ja katsoo, että lainvalmisteluresurssien turvaaminen lain kehittämiseksi on tärkeää. On myös olennaista, että tarvittavan tutkimustiedon ja selvitystyön tekemiseen on riittävät resurssit. Ilmastopaneeli tuottaa riippumatonta tieteellistä tietoa ilmastopoliitiikan valmisteluun ja päätöksentekoon sekä kansalaiskeskusteluun. Kansallisen ilmastopaneelin toiminnan tukitaso on 0,75 milj. euroa vuodessa momentilla 35.10.22 (Eräät ympäristömenot).

Valiokunta korostaa, että ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät toimet luovat mittavia uusia taloudellisia mahdollisuuksia samalla, kun työpaikkoja tulee myös häviämään fossiilisen energian tuotannosta. Oikeudenmukaisen siirtymän tavoitteen mukaisesti rakennemuutoksessa menettäviä on siksi tuettava. Muun ohella oikeudenmukaisen siirtymän suunnitteluun, toimeenpanoon ja seurantaan tarvittavia rakenteita tulee tarkastella käynnissä olevan ilmastolain tarkistuksen yhteydessä.

Valtion talousarvioehdotusta käsitellään nyt covid-19-pandemian johdosta täysin poikkeuksellisessa tilanteessa. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, luontokato, ovat sidoksissa toisiinsa. Niiden merkitys ei ole pandemian johdosta vähentynyt, vaan ne uhkaavat myös ihmiskunnan hyvinvointia. Ympäristövaliokunta korostaa, että ajankohtainen elpymisrahaston varojen suuntaaminen tavalla, joka tukee hallitusohjelmatavoitteena olevan hiilineutraaliuden saavuttamista vanhojen rakenteiden säilyttämisen sijaan, antaa samalla ainutkertaisen mahdollisuuden kilpailukykyä tukevan rakennemuutoksen edistämiseen. Valiokunta katsoo, että valtion talousarvion määrärahoja on elvytystoimien tavoin siksi arvioitava systemaattisesti niiden ilmasto- ja luontovaikutusten näkökulmasta. Kaikessa määrärahojen kohdentamisessa tulee noudattaa haitattomuusperiaatetta (do no harm-principle) ja niiden tulee olla ilmastotavoitteiden mukaisia.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

Myös kiertotalous on merkittävä keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen käyttöä ja monimuotoisuuden heikentymistä. Hallitusohjelman tavoitteena on tehdä kiertotaloudesta uuden talouden perusta. Valiokunta pitää erinomaisena, että vuoden 2020 aikana on valmistu-
massa tätä varten ympäristöministeriön johdolla poikkihallinnollinen, strateginen kiertotalouden edistämishjelma mittareineen. Talousarvioesityksen mukaan tavoitteena on toteuttaa mainitun edistämishjelman ympäristöhallinnon alan toimia, päivitettyä valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja kansallista muovitiekarttaa. Tavoitteena on myös seurata kiertotalouden edistymistä aktiivisesti, kehittää edelleen jäte- ja tuotetietojärjestelmiä ja laajentaa materiaalitorin käyttöä. Valiokunta korostaa, että ohjelman toimeenpanoon tulee varata kaikkien ministeriöiden hallinnaloilla riittävästi resursseja ja ympäristöministeriön resurssien mitoituksessa tulee tunnistaa ministeriön koordinaatiovastuu kiertotalouden edistämisessä.

Ympäristöministeriön pääluokassa varataan yhteensä 1,95 milj. euroa kiertotalouden edistämishjelman toteuttamiseen, jätetiedon raportointiin ja tilastointiin sekä ravinnekierrätyksen toimenpideohjelman toteuttamiseen, erityisesti ravinteita kierrättävien symbioosien ja fosforin talteenoton menetelmien kehittämiseen. Huomattavasti suurempia määrärahoja kiertotalouden edistämiseen on työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa kiertotalouden kehittämiseen sekä innovaatioihin, kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukemiseen. Myös maa- ja metsätalousministeriölle osoitetuilla määrärahoilla tuetaan kiertotalouden tavoitteita, kuten ravinnekierron edistämistä. Valiokunta korostaa, että määrärahat ovat pieniä, mutta niiden vaikutus voi olla merkittävä. Erityisesti tulisi vahvistaa kiertotaloustoimien synergiaetuja ilmastonmuutoksen hillinnän ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kanssa.

Myös kuntien laajamittaiset ratkaisut maankäytössä, liikenteessä, rakentamisessa ja energiahuollossa ovat tärkeitä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Samalla kuntien vihreät investoinnit tarjoavat alustan yksityisen sektorin työllisyyden kasvun vauhdittumiselle. Valiokunta pitää tärkeänä kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen osoitettavaa 5 milj. euron rahoitusta osana keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa (35.10.22).

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle toisen selonteon YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanosta (VNS 3/2020 vp). Toimintaohjelman tavoitteena on kestävä kehitys, jossa ympäristö, talous ja ihminen otetaan tasavertaisesti huomioon. Agenda2030 kiinnittää osaltaan myös huomion voimistuvaan tarpeeseen tarkastella yksittäisiä tavoitteita poikkileikkaavasti, osana strategisia toisiinsa kiinteästi liittyviä kokonaisuuksia. Valiokunta korostaa, että ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyvät haasteet sekä kestävän kehityksen ja kiertotalouden tavoitteet edellyttävät systeemisiä muutoksia ja niissä tarvitaan poikkitieteellistä ja kokonaisvaltaista otetta yli hallinnon alojen. Eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä tulee vahvistaa ja turvata siten eri hallinnaloilla toteutettavilla resursseilla maksimaalinen vaikuttavuus. Julkinen sektori voi myös julkisten hankintojen kautta vauhdittaa osaltaan kiertotaloutta ja fossiilittomien lämmitysratkaisujen kysyntää.

Valiokunta pitää kannatettavana, että talousarvion valmistelussa viime hallituskaudella aloitetulla kestävän kehityksen budjetoinnilla voidaan kehittää kokonaisvaltaista näkemystä siitä, miten eri määrärahoilla edistetään ilmasto- tai laajemmin kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista. Suomi on edelläkävijä edellä mainitun ilmiöpohjaisen tarkastelun kehittäjänä. Valtiontalouden tarkastusviraston VTV:n selvityksen mukaan muissakin maissa pyritään sen avulla vastaa-

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

maan kokonaisvaltaisemmin, systeemisemmin ja budjettirakenteen perinteiset sektorirajat ylitäten sellaisiin monimutkaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin tai ilmiöihin, jotka eivät ratkea minkään yksittäisen hallinnonalan omin toimin tai voimin. Suomessa nykyinenkin budjettirakenne mahdollistaa ilmiöpohjaisen tarkastelun. VTV arvioi, että pääluokissa esitetyt tavoitteet ja indikaattorit voitaisiin kytkeä nykyistä selkeämmin itse määrärahoihin. Samalla voitaisiin kehittää tapoja julkaista valittua ilmiötä koskevaa, budjettiasiakirjaa tukevaa taustatietoa erikseen¹.

Hiilineutraaliustavoitetta tukevat myös työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluvan energiapolitiikan päätökset teollisuuden sähköveron alentamisesta EU:n minimitasolle, samalla kun teollisuuden energiaveron palautusjärjestelmä poistetaan neljän vuoden siirtymäajalla. Olemassa olevan energiatuen avulla tuetaan teollisuuden siirtymistä päästöttömiin teknologioihin siirtymäaikana ja myös sen jälkeen. Osana lämmityspolttoaineiden veronkorotusta turpeen verotus kiristyy 2,7 eurolla megawattituntia kohden. Turpeen verotuksessa otetaan käyttöön vuodesta 2022 lähtien lattiahintamekanismi sen varmistamiseksi, että yhdessä päästöoikeuden hinnan kanssa turpeen energiakäyttö vähintään puolittuu hallitusohjelman mukaisesti vuoteen 2030 mennessä.

Valiokunta korostaa myös pitkän aikavälin kustannusten tarkastelutarvetta. Ilmastonmuutosta hillitsevien politiikkatoimien taloudellisen merkityksen oletetaan kasvavan tulevina vuosikymmeninä, mikä myös heijastuu valtiontalouteen. Ilmastopolitiikan kokonaisuuden vaikutus valtiontalouden tasapainoon riippuu olennaisesti valittavista ohjauskeinoista. VTV:n selvityksen mukaan ilmastonmuutoksen hillintäpolitiikan kansantaloudelliset kustannukset ovat mallilaskelmien perusteella verrattain vähäisiä, jos ilmastotoimet toteutetaan kustannustehokkaasti, ja tällöin myös valtiontaloudelliset vaikutukset jäävät vähäisiksi. Esimerkiksi kestävyysvajetta määrittäviin ikäsidonnoihin menoihin verrattuna kustannustehokkaan ilmastopolitiikan kustannukset ovat pienet.² Ilmastolain mukainen suunnittelu- ja raportointijärjestelmä tarjoaa puitteet kustannustehokkuuden etu- ja jälkikäteisarviointille.

Luonnon monimuotoisuus

Valiokunta pitää erinomaisena sitä, että luonnonsuojelun määrärahataso pysyy edelleen korkealla, 142 milj. euron tasolla. Kuten edellä on jo todettu, luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttäminen edellyttää monipuolisia toimia, ja suojelualueiden määrää ja kytkeytyneisyyttä toisiinsa tulisi lisätä erityisesti eteläisessä Suomessa. Suojelutoimille on aikaisempaa vahvempi kansalaisten tuki, sillä koronakriisin seurauksena kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja lähivirkistysalueiden arvo on yleisesti syvemmin ymmärretty ja niiden käyttö on kasvanut moninkertaiseksi. Suojelualueiden retkeilyrakenteiden korjausvelan vähentäminen, saavutettavuuden ja digipalvelujen parantaminen palvelevat samalla niitä hyödyntävien matkailuyritysten toimintaedellytyksiä ja vahvistavat aluetaloutta.

Kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden sekä kulttuuriperintökohteiden hoito rahoitetaan momentilta 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät). Valiokunta on tyytyväinen momentin perusrahoituksen 7,5 milj. euron tasokoro-

¹ VTV: Havainnot ilmiöpohjaisesta budjetoinnista, 2020

² VTV:n selvitys 3/2020: Ilmastotavoitteet ja valtiontalouden kestävyys

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

tukseen, jonka lisäksi tulevaisuusinvestointeihin on osoitettu 19,2 milj. euron rahoitus. Valiokunta korostaa kuitenkin tarvetta kertyneen mittavan korjausvelan vähentämisen pitkäjänteiseen jatkamiseen. Kansallispuistoissa ja muilla suojelualueilla tehdään retkeily- ja opastusinfran kunnostamisen ohella ennallistamista ja luonnonhoitoa, jotka ovat osa Helmi-ohjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa kaikkein arvokkaimmilla luontokohteilla (13 milj. euroa).

Valiokunta pitää myös hyvänä, että Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan uusien omistajapoliittisten linjausten mukaan aikaisempaa paremmin yhteen taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Monikäyttömetsien hiilinielua vahvistetaan muun muassa lisäämällä metsän lannoitusta ja peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alaa uudistusluonteisissa hakkuissa sekä toteuttamalla aktiivisia luonnonhoitotoimenpiteitä.

Valiokunta pitää tärkeänä myös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelun Metso-ohjelmaa, jonka tavoitteesta on nyt toteutettu noin 80 % eli 77 000 hehtaaria ja kokonaistavoite arvioidaan saavutettavan vuoteen 2025 mennessä. Metsäluonnon monimuotoisuuden suojelu lisää samalla metsään sitoutuvan hiilen määrää, joten Metso-ohjelma tukee myös ilmastotavoitteita.

Helmi-elinympäristöohjelma on tärkeä väline monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden elinympäristöjen ennallistamiseksi. Ohjelmassa ennallistetaan ja suojellaan soita, kunnostetaan kosteikoita, lintuvesiä ja pienvesiä, tehdään luonnonhoitotoimia metsäisissä elinympäristöissä ja kunnostetaan arvokkaita perinnebiotooppeja ja rantaluontoa. Toimilla edistetään myös ilmastonmuutoksen hillintää ja vesiensuojelua. Ohjelman toteutukseen osoitetaan noin 46 milj. euroa, josta noin 12 milj. euroa soiden vapaaehtoiseen suojeluun ja noin 21 milj. euroa ELY-keskusten kautta ennallistamis- ja kunnostustoimiin.

Valiokunta pitää hyvänä, että ohjelma on vuonna 2021 tarkoitus laajentaa ympäristö- ja maa- ja metsätalousministeriön yhteiseksi asettaen tavoitteet vuoteen 2030 saakka sekä suojelualueille että niiden ulkopuolelle. Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä toimia toteutetaan mittavasti myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Merkittävää työtä tehdään esimerkiksi vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi toimilla kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen (30.40.31, Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen). Myös yhteistyötä eri toimijoiden kanssa edistetään vaellusesteiden poistamiseksi.

Ilmastonmuutoksen ohella luontokato on tunnistettu vakavaksi haasteeksi, joka myös edellyttää lukuisia erilaisia toimia tilanteen parantamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että ympäristöministeriössä on käynnistetty työ luonnonsuojelulain vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Myös Luontopaneelin toimintaedellytysten varmistaminen on tärkeää. Suomen luontoon kohdistuu voimakasta muutosta ilmaston muuttuessa nopeasti, mikä asettaa luonnonsuojelulainsäädännölle kokonaan uusia haasteita. Yksi keskeinen tavoite on valmistella hallitusohjelman mukaisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset ekologisesta kompensatiosta. Tavoitteena tulee olla parempi kokonaisuuden hallinta monimuotoisuuden edellytysten säilyttämiseksi; riittävää elinympäristöjen määrän ja laadun parantamista, ennallistamista ja hoitoa sekä siihen liittyvän ei nettöhävikkiä -periaatteen (no net loss) käsitteiden ja tavoitteiden tarkempaa määrittelyä sekä laajaa kansallista keskustelua. Myös kunnilla on merkittävä rooli luonnon monimuotoisuuden

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

turvaamisessa ja lisäämisessä, sillä ratkaisut luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ovat usein alueellisia tai paikallisia. Paikallisväestön tuki on myös tärkeää.

Vesiensuojelu

Itämeren ja sisävesien ravinne- ja kiintoainekuormitusta on viime vuosikymmenten meren- ja vesienhoidon toimilla saatu alennettua. Kuormitushistoria ja nykykuormitus eivät kuitenkaan mahdollista hyvän tilan saavuttamista ilman lisätoimenpiteitä, sillä ilmastonmuutoksesta aiheutuvat lisääntyvät sateet ja leudot talvet lisäävät ravinnekuormitusta vesiin. Siksi on erinomaista, että vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toteuttamista voidaan jatkaa vesiensuojelun tehostamisohjelmalla (Veden vuoro -ohjelma) 2019—2023. Valiokunta korostaa, että vesiensuojelutyö edellyttää pitkäjänteistä, suunnitelmallista toteutusta myös tehostamisohjelman jälkeen.

Käytännössä vesiensuojelutoimenpiteitä ja kunnostustoimia toteutetaan paikallisesti usein kuntien, asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen yhteistyönä. Merkittävä yksittäinen ohjelmasta rahoitettava hanke on Saaristomeren valuma-alueella toteutettava kipsikäsittely yhteistyössä alueen viljelijöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Määrärahaa käytetään osaltaan maatalouden ravinnekuormituksen vähentämiseen levittämällä kipsiä, rakennekalkkia ja kuitulietteitä soveltuvilla valuma-alueilla ja kehittämällä valuma-alueelähtöistä yhteistyötä.

Valiokunta korostaa toimien monipuolisten hyötyjen synergiaa. Samat toimet voivat edistää ravinne- ja energiaomavaraisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää, vesiensuojelua, maan kasvukuntoa ja hiilivarastoa, luonnon monimuotoisuutta sekä maatalouden kannattavuutta. Esimerkiksi hoitokalastus ja rantaruovikoiden niittäminen voivat olla tehokkaita keinoja ravinnekuormituksen hillintään ja biomassan hyötykäyttöön ja monimuotoisuuden parantamiseen. Valiokunta kannustaa pilotoimaan myös uudenlaisia maaseutuohjelman tukijärjestelmiä niiden vaikuttavuuden tehostamiseksi. Asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin, että erityisesti tarvittaisiin keinoja kustannustehokkaaseen lantafosforin siirtoon vesiensuojelun tavoitteiden edistämiseksi. Vaihtoehtona voisi olla lantafosforin siirtotuki, joka mahdollistaisi lannan prosessoinnin fosforin erottamiseksi ja siirron siitä hyötyville alueille siten, että tuki sidottaisiin siirrettyyn fosforikiloon, jolloin tukea maksettaisiin vaikutuksesta eikä määrästä.

Pilaantunut maaperä johtaa usein pohjaveden tai pintavesien pilaantumiseen ja siten kysymys on usein vesiensuojeluongelmasta. Laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta tuli voimaan 1.1.2020 korvaten vanhan jätelain mukaisen jätehuoltotyöjärjestelmän. Valtio voi uuden lain mukaisesti osallistua maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantuneisuuden selvittämiseen valtionavustusta myöntämällä tai järjestämällä selvittämisen. Valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman puitteissa priorisoidaan ympäristön ja terveyden kannalta kiireelliset kohteet (35.10.22, Eräät ympäristömenot). Ohjelman perusrahoitus on niukka, minkä lisäksi useisiin kiviainejätteen jätealueisiin liittyy merkittäviä selvitystarpeita. Lainsäädäntöhanke toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämiseksi on oikeudellisesti haastava, sillä usein vastuutaho on maksukyvytön, tavoittamattomissa tai tuntematon. Myös vastuuseen joutuvan kunnan kannalta kunnostaminen on usein kohtuutonta. Valiokunta korostaa, että kunnostamisen lykkääntyminen voi myös johtaa pitkittyessään ongelmien pahentumiseen ja vastuut ja rahoitusjärjestelmät tulisi saada kokonaisuutena riittävästi hallintaan.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

Valiokunta kiinnittää myös huomiota ympäristönsuojelun valvonnan voimavarojen puutteellisuuteen. Asiantuntijakuulemisessa on tullut esiin, että erityisesti ELY-keskusten ympäristövaastualueiden voimavarojen tilanne vaihtelee ja paikoin niiden kyky toteuttaa riskinarviointiin perustuvaa valvontaa on huonontunut. Erittäin haasteellinen tilanne on Uudenmaan ELY-keskuksessa. Tarkoituksena on paikata valvonnan voimavaravajetta osittain valvonnan digitalisoinnilla nyt, kun työ- ja elinkeinoministeriön vetämässä yhden luukun periaatteen kehittämisessä siirrytään valvontaosuuden valmisteluun.

Asuntopolitiikka

Valtiovarainministeriö arvioi asuininvestointien määrän alenevan vuonna 2020 2 %:lla ja vuonna 2021 5,5%:lla. Vastaavasti uusia asuntoja alettaisiin rakentaa kuluvana vuonna noin 34 000 ja vuonna 2021 noin 30 000. Kokonaisasuntomäärä pysyy siis edelleen varsin hyvällä tasolla. Korkotukivaltuudet ovat olleet viime vuosina hyvin korkealla tasolla, vaikka muu asuntorakentamisen suhdanne on ollut hyvin vahvaa. Valtion tukemaan asuntotuotantoon käytettävät korkotukivaltuudet ovat talousarvioesityksessä ennätysellisellä tasolla eli 1,8 mrd euroa. Taso riittää arviolta 9 300 uuden valtion tukeman asunnon aloitukseen.

Väestö- ja elinkeinorakenteen muutos sekä kaupungistuminen vaikuttavat asuntopoliittisiin voimakkaasti, ja polarisoitumiskehitys jatkuu. Väestöltään kasvavilla alueilla on pulaa erityisesti kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista, kun taas väestöltään vähenevillä alueilla asuntoja on tyhjiällä. Asuntopolitiikassa tavoitteena tulisi olla asuntojen vakaa hintakehitys ja asuntopoliittisten riskien vastaaminen yhdessä alueiden elinvoimaisuuden edistämisen kanssa. Asuminen tuottaa merkittävän osan kotitalouksien ilmastopäästöistä, joten asuntopoliittisessäkin tulee ottaa huomioon mahdollisuudet hillitä rakentamisen ja asumisen ilmastopäästöjä. Tulevaisuudessa on muutettava energiantuotanto ilmaston kannalta kestäväksi sekä kehitettävä energiankäyttäjien mahdollisuuksia tuottaa ja varastoida energiaa, parantaa rakennusten energiatehokkuutta ja mukautua fossiilittoman sähkön osuuden nopeaan kasvuun niin teollisuudessa, liikenteessä kuin lämmityksessäkin.

Parhailtaan on valmisteltavana kokonaisvaltainen asuntopoliittinen ohjelma vuosille 2021—2028. Asuntopoliittinen selonteko annetaan eduskunnalle kuluvan vuoden aikana. Tavoitteena on myös maankäyttö- ja rakennuslain uudistamista koskevan esityksen valmistuminen vuoden 2021 loppuun mennessä. Valiokunta pitää näitä hankkeita olennaisena tärkeinä asuntopoliittikan pitkäjänteisyyden parantamiseksi sekä alueidenkäytön ja rakentamisen ilmasto- ja vähähiilisyystavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtion asuntorahastosta maksettavien asumiseen ja rakentamiseen liittyvien avustusten ja korkotukien määräksi esitetään 157,6 milj. euroa. Tähän sisältyy muun muassa 40 milj. euron valtuus energiatehokkuusremonttien avustamiseen ja MAL-sopimuskuntien kunnallistekniikkaavustus 25 milj. euroa. Erityisryhmien asuntojen investointitasoksi esitetään 90 milj. euroa. Hissien jälkiasennukseen ja vanhusten sekä vammaisten henkilöiden asuntojen esteettömyysavustuksiin sekä kuntotutkimuksiin ja korjaussuunnitelmiin esitetään talousarviosta ja valtion asuntorahastosta yhteensä 33,5 milj. euroa. Valiokunta pitää näitä kannatettavina ja tasoa riittävänä.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

Myös kunnat voivat saada avustusta öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen kestävämmäksi niiden omistamissa kiinteistöissä. Avustuksen määrä on 25 % hyväksytyistä kustannuksista, kun kunta on liittynyt vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen ja muutoin 20 %. Yhteensä kuntien lämmitysremonttiavustukseen on varattu noin 15 milj. euroa.

Korkotukilainoihin liittyviin käynnistysavustuksiin ehdotetaan 40 milj. euroa. MAL-sopimuksen hyväksyneillä seuduilla avustus myönnetään korotettuna silloin, kun kyseessä on puurakenteinen valtion tukema normaali vuokra-asunto. Helsingin MAL-seudulla käynnistysavustus on 10 000 euroa asuntoa kohden ja Tampereen, Turun ja Oulun MAL-seuduilla 3 000 euroa asuntoa kohden. Kaikilla MAL-sopimusalueilla myönnetään lisäksi puurunkoisiin asuinkerrostaloihin 5 000 euron asuntokohtainen käynnistysavustus.

Poikkeuksellisesti vuonna 2021 myös MAL-seutujen ulkopuolisilla alueilla myönnetään puurakentamisen käynnistysavustus valtion tukemaan asuntotuotantoon. MAL-sopimusalueiden ulkopuolisissa kunnissa määräaikainen käynnistysavustus on ehdotuksen mukaan 2 000 euroa asuntoa kohden, mutta avustuksen voi saada vain puurunkoisiin kerrostaloihin. Hallituksen neljännessä lisätalousarviossa vuodelle 2020 oli rakennusalan elvytystoimena mukana käynnistysavustuksen maksaminen MAL-sopimusalueiden ulkopuolisille alueille. Avustus on 1 000 euroa asuntoa kohden, ja se myönnetään 2 000 eurolla korotettuna, mikäli kohde on puurunkoinen kerrostalo. Vuoden 2021 talousarvioesityksessä esitetään näin ollen MAL-alueiden ulkopuolisille alueille avustusta vain puurunkoisiin asuinkerrostaloihin. Samalla avustuksen määrä pienenee 1 000 euroa asuntoa kohden. Valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena näin lyhytjänteistä toimintaa, vaikka kysymyksessä oli elvytystoimi. Avustusten osalta tulisi pyrkiä pitkäjänteisempään ja ennakoitavampaan tukipolitiikkaan.

Lisäksi rahoitusta esitetään asuinrakennusten sähköautojen latausinfraan rakentamiseen 5,5 milj. euroa (35.20.52, Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen). Kiinteistökohtaisesta öljylämmityksestä luopumiseen on varattu määräraha 9,72 milj. euroa (35.20.56, Avustukset asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumiseksi). Valiokunta katsoo, että nämä määrärahat ovat erittäin tarpeellisia. Pienilläkin tuilla on havaittu olevan keskeinen merkitys toimenpiteiden ja investointien toteuttamiseen. Valiokunta korostaa, että avustusten ohella tarvitaan myös riittävästi resursseja näitä koskevaan riippumattomaan neuvontaan ja viestintään, jolle on tarvetta niin kuluttajien kuin ammattilaistenkin osalta.

EU:n laajuista korjausrakentamisen aloitetta tulee myös hyödyntää suunnitelmallisesti siten, että laajassa yhteistyössä valmisteltua kansallista pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategiaa 2020—2050 ja siinä esitettyjä toimenpiteitä saadaan toteutettua ja sille varattua riittävät resurssit toimeenpanoon. Strategia linjaa kustannustehokkaat keinot, joilla olemassa oleva rakennuskanta saatetaan erittäin energiatehokkaaksi ja vähähiiliseksi vuoteen 2050 mennessä. Siinä esitetään yleiskatsaus Suomen rakennuskannasta, tavoitteet energiatehokkuudelle, kustannustehokkaat korjaustoimenpiteet ja niiden rahoitus sekä politiikkatoimet, joilla edistetään rakennusten korjaamista energiatehokkaiksi ja lämmityksen suhteen vähähiilisiksi. Tässä yhteydessä tulisi myös harkita mahdollisuuksia kotitalousvähennyksen käytön laajentamiseen vähähiilisyyskehityksen vauhdittamiseksi.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

Valiokunta pitää tärkeänä talousarvioehdotuksen sisältämää 2 milj. euron määrärahaa puurakentamisen ohjelman toteuttamiseen (35.10.61). Tavoitteena on toteuttaa muun muassa tutkimus- ja kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa ja suurten puurakenteiden käytössä sekä edistää alueellisten osaamiskeskittymien muodostumista.

Valiokunta korostaa vielä momentin 35.20.64 1,7 milj. euron rakennusperinnön hoitoon tarkoitettua määrärahan merkitystä. Määräraha on tarkoitettu esimerkiksi avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen. Vaatimattomalla avustuksella saadaan liikkeelle merkittävää rahoitusta arvokkaiden rakennusperintökohteiden kunnossapitoon.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että momentille 35.01.65 (Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon) esitetään 2,13 milj. euroa, jossa on 100 000 euron tekninen vähennys edelliseen vuoteen. Määrärahaa käytetään esimerkiksi yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille sekä valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille niiden perustoimintaan. Määrärahalla myös tuetaan kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä hankkeita. Valiokunta pitää määrärahaa tärkeänä ja katsoo, että teknistä leikkausta ei tulisi tehdä.

Valiokunta korostaa myös tässä yhteydessä yhteistyön välttämättömyyttä ja resurssien vaikuttavuuden maksimointia eri hallinnonalojen välillä kestävien yhdyskuntien aikaan saamiseksi. Esimerkiksi Terveet tilat -ohjelman toteuttamiseen tarvitaan panostuksia ympäristöministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla. Eri toimialoilla, myös rakennus- ja kiinteistösektorilla, on valmistunut alan vähähiilisyystiekarttoja kansallisten vähähiilisyystavoitteiden saavuttamiseksi.

Myös asunnottomuuden poistaminen on poikkihallinnollista työtä vaativa tavoite. Hallitusohjelmassa on sitoumus yhteistyöohjelman käynnistämisestä keskeisten kaupunkiseutujen, palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä ja poistamiseksi vuoteen 2027 mennessä. Asunnottomuuden poistotavoite on liitetty myös osaksi valtion ja suurten kaupunkiseutujen MAL-sopimuksia. Tavoitteena on myös turvata riittävä asumisneuvonta yhdessä kuntien kanssa. Ympäristöministeriön hallinnonalan erityinen määräraha asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittämiseen (3,3 milj. euroa momentilla 35.20.32) on pieni, mutta merkittävä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp

Helsingissä 6.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Istuvan vihervasemmistohallituksen toiminta on ollut vailla johdonmukaisuutta koko meneillään olevan hallituskauden ajan. Tämä näkyy pöyristyttävällä tavalla vastuuttomuutena hallituksen toiminnassa etenkin energia- ja ilmastopolitiikkasektorilla. Toisin kuin hallitus, me Perussuomalaiset kannamme huolta Suomen työllisyydestä, yrittäjyydestä ja talouskasvusta. Tämän johdosta näemme, että energia- ja ilmastopolitiikan pitää tukea työllisyyttä ja talouskasvua eikä haitata niitä — niin kuin nyt on vihervasemmistohallituksen tekemillä toimilla käynyt. Samaten on huolehdittava siitä, että maassamme tehdään jatkossa johdonmukaisuuteen sekä kohtuuhintaiseen ja kotimaiseen energiaan tähtäävää energiapolitiikkaa, mikä tukee edelleen paremmin työllisyyttä, talouskasvua, kilpailukykyä ja ostovoimaa.

Toisaalta sekä valiokuntaryhmämme että eduskuntaryhmämme mielestä verotuksella ja tukipolitiikalla tulee kannustaa kotimaisten energialähteiden, kuten turpeen ja puuhakkeen, hyödyntämiseen. Energiapolitiikan tuet ja verotus on näin ollen oltava läpinäkyviä ja tuet muutoinkin järkevällä tasolla. (Vrt. tuulivoimatuet — ja toimet niiden järkipäätämiseksi, kuten tuulivoimatuotot merellä). Lisäksi hajautetulla energiatuotannolla näemme myös olevan ison aluepoliittisen merkityksen, mikä mahdollistaa asumisen haja-asutusalueilla. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä näkee, että lainsäädännöllä on huolehdittava siitä, että esimerkiksi hiilinieluista ei tule Suomelle rajoitteita, jotka pienentäisivät kestäviä hakkuumahdollisuuksia metsissämme.

Kolmanneksi valiokuntaryhmämme mielestä keskeistä on se, että suomalaisen teollisuuden, liikenteen ja muun yhteiskunnan toimintaedellytykset pystytään varmistamaan. Tämän johdosta pidämme erittäin huonona ratkaisuna sitä, että hallitus käytännössä lopetti mm. päästökauppakompensaation teollisuudelle, mikä heikentää vientiteollisuutemme kilpailukykyä. Toisin kuin hallitus me Perussuomalaiset haluamme, että teollisuuden päästökauppakompensaatio on nostettava keskeisten kilpailijamaiden tasolle eli EU:n salliman kompensaation tason ylärajalle 80 %:iin, josta suomalaiset saavat nyt vain puolet. Samalla on myös etsittävä energia- ja ilmastopolitiikassa oikeudenmukaisempia ratkaisuja, jotka eivät rankaise suomalaisia asukkaita tai yrityksiä. Me Perussuomalaiset emme myöskään halua väheksyä Suomen kansalaisten tekemiä omia valintoja esimerkiksi siinä, mitä he syövät tai eivät syö taikka mitä sitten muutoin tekevät. Todellisuudessa haluamme vain taata maamme asukkaille kohtuullisen toimeentulon ja asumisen sekä elämisen mahdollisuudet kaikissa elämäntilanteissa. Täten tuomitsemme valiokuntaryhmänä voimallisesti hallituksen tekemät energiaveronkorotukset kautta linjan (ml. turpeen ja lämmityspolttoaineiden verotus).

Tämän johdosta energia- ja ilmastopolitiikasta puhuttaessa on myös aina pidettävä mielessä realiteetit, kuten se, että Suomen olosuhteissa lämmittäminen yksinkertaisesti kuluttaa paljon energiaa ja maan sisäiset etäisyydet ovat pitkät. Ratkaisuna ei täten voi olla se, että kaikesta asumisesta tehdään kalliimpaa, jolloin veronmaksajan kontolle jäävät omat kasvaneet asumiskustannukset. Jatkossa ilmastotoimia on suunniteltava järkevästi, eli toisin kuin istuva vihervasemmistohallitus nyt tekee ja toimii. Myös sähkönsiirtohintoihin ja niiden suuruuteen on jatkossa puututtava vahvasti. On myös muistettava, että esitämme omassa vaihtoehtobudjetissamme samoin

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp
Eriävä mielipide 1

tietyjä rajoituksia sekä määrärahojen siirtoja luontoalueiden hankintamenoihin että henkilöstömenoihin ympäristösektorilla. Emme pidä ryhmänä hyvänä sitä, että nykyinen istuva hallitus on lisäämässä henkilöstömenoja siten, että se lisää roimasti henkilöstön määrää ja menoja nimenomaisesti juuri määräaikaissuojelua ylläpitävissä valmistelevissa työtehtävissä, etenkin, kun nämä työpaikat voidaan nähdä vihervasemmiston ylläpitäminä suojatyöpaikkoina. Edellä mainittuihin syihin vedoten haluamme vähentää henkilöstömenoja juuri tällä sektorilla. Tämän johdosta me Perussuomalaiset esitämme, että siirretään määrärahoja itse luontoalueiden maan hankinnasta ja suojelusta esimerkiksi kestävä puuntuotannon tuen turvaamiseen (Kemera).

Valiokuntaryhmämme mielestä tällä erää myös ilmastopäätöksiä toteutetaan maanosien välillä nurinkurisesti siten, että siellä, missä päästön investoinnit ovat suhteessa edullisimpia, edellytetään minimaalisia päästövähennyksiä. Vastaavasti siellä, missä päästön investoinnit ovat suhteessa kaikkein kalleimpia, vaaditaan maksimaalisia vähennyksiä. Tähän epäkohtaan tulee meidän Perussuomalaisten mielestä saada muutos aikaiseksi pikaisesti.

Lisäksi me Perussuomalaiset olemme koko ajan korostaneet, että suomalainen tehtaaniippu on ympäristöteko. Suomen liian kunnianhimoinen ilmastopolitiikka aiheuttaa nyt sen, että Kiina rakentaa piipun ja tekee sen huomattavasti saastuttavammin kuin Suomi. Tästä syystä olemme sekä puolueena että eduskuntaryhmänä ehdottaneet ilmastoveroa tai ilmastotullia erityisen saastuttavien maiden tuontituotteille. Jos tähän päästään, niin täten voimme huolehtia Suomen kilpailukykyistä ja työpaikoista jatkossa huomattavasti paremmin.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että valtiovarainvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Eriävän mielipiteen lausumaesitykset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kokonaisuudessaan turpeelle esitetyt veronkorotukset ja tukee täten sekä maamme työllisyyttä että huoltovarmuutta.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa samaten turpeen energia- ja muun käytön ottaen huomioon vesistöjen suojelun.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin käynnistääkseen kansallisen suotalousohjelman, jossa kartoitetaan suo- ja turvealueiden kaupallisen hyödyntämisen mahdollisuudet yhdessä elinkeinoelämän kanssa.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin puun, turpeen ja biomassan poltosta syntyvän tuhkan käytön lisäämiseksi metsien lannoitteena.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp
Eriävä mielipide 1

5. Eduskunta edellyttää, että missään tukijärjestelmissä ei pidä olla tuulivoiman tuotantotukia mukana, koska maalle rakennetuista vaihtoehtoisista sähköntuotantotavoista tuulivoima on jo nyt edullisin tapa tuottaa sähköä. Muutoinkin energiapolitiikan tuet ja verotus tulee olla läpinäkyviä ja tuet järkevällä tasolla.

6. Eduskunta edellyttää, että julkisten rakennusten home- ja sisäilmakorjauksiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

7. Eduskunta edellyttää, että henkilöstön määrää ja menoja vähennetään etenkin määräaikaissä luonnonsuojelua ylläpitävissä ja valmistelemissä työtehtävissä samalla, kun vähennetään luonto-alueiden määrärahoja maan hankinnasta ja suojelusta esimerkiksi kestävän puuntuotannon tuen turvaamiseksi (Kamera).

Helsingissä 6.11.2020

Mauri Peltokangas ps
Sheikki Laakso ps
Petri Huru ps

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp
Eriävä mielipide 2

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Kahdeksan eduskuntaryhmää sitoutui ennen eduskuntavaaleja yhteisiin ilmastotavoitteisiin, jotka näkyvät nyt Marinin hallitusohjelmassa. Sitouduimme tekemään oman osamme maailman keskilämpötilan nousun rajoittamiseksi 1,5 asteeseen. Olemme joutuneet toistuvasti kysymään, onko hallitus sitoutunut sovittuihin päästövähennystavoitteisiin. Hallituksen energiaverotuksen uudistus jäi puoliväliin, ja kuluvan syksyn keskustelun perusteella näyttää siltä, että liikenteen päästöjen puolittaminen pysähtyy jo lähtöruutuun. Olemme toistuvasti ehdottaneet, että hallitus kutsuisi kaikki eduskuntapuolueet jälleen pyöreän pöydän ympärille sopimaan päästövähennyskeinoista. Siinä samassa hengessä, joka vallitsi ennen vaaleja.

Panostukset luonnonsuojeluun ja Itämereen

Pidämme hyvänä, että talousarvioesityksessä otetaan vakavasti luontomme monimuotoisuutta koskeva uhka. Tämä näkyy luonnonsuojelurahoituksen jatkumisena. Hallitus jatkaa esimerkiksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman METSO:n toimeenpanoa. METSO on tuottanut hyviä tuloksia Etelä-Suomen arvokkaiden metsäkohteiden vapaaehtoisessa suojelussa. Vapaaehtoisen METSO-ohjelman malli voitaisiin laajentaa koskemaan kaikkia elinympäristöjä.

Suoluontomme tilaa on heikentänyt laajamittainen ojitaminen metsänkasvatusta varten, turpeen nosto sekä pellonraivaus. Yli puolet Suomen alkuperäisestä suoalasta on jo menettänyt luonnon-tilansa. Lähes 10 miljoonasta suohehtaarista yli puolet on ojitettu metsätaloudeksi. Suojelualan verkostoa on laajennettava merkittävästi lisäämällä suojelun piiriin valtakunnallisesti arvokkaita suoalueita. Maassamme on eletty pitkään siinä uskossa, että metsänojituksesta ei aiheutuisi pitkäaikaisia muutoksia ravinteiden huuhtoumissa vesistöihin.

Vaelluskalakantoja on tuettava ja nykyaikaisten kalatalousvelvoitteiden on toteuduttava myös vanhojen ja pienten patojen kohdalla.

Valtaosa monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmista vedenalaisista elinympäristöistä jää nykyisten suojelun ulkopuolelle huolimatta kasvavasta tietoisuudesta. Vedenalainen suojelutyö on turvattava. Jopa yhden prosentin tarkasti kohdennettu lisäys suojelun alueisiin voisi tuplata suojelutehon.

Asiantuntijakuulemisissa on noussut esille, että esimerkiksi rantaruovikoiden niittäminen ja korjuu sekä kestävä hoitokalastus ovat tehokkaita keinoja ravinnekuormituksen vähentämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden parantamiseksi. Biomassa olisi mahdollista myös hyödyntää kierto-talousperiaatteiden mukaisesti. Kokoomus on ehdottanut, että näihin toimiin kohdennettaisiin miljoona euroa. Valtioneuvosto ei ole varannut toimiin rahoitusta.

Tämän lisäksi meidän on tartuttava pinnan yläpuolisiin ongelmiin, kuten maatalouden ravinnepäästöjen vähentämiseen systeemitason ratkaisulla. Esimerkiksi tukijärjestelmien kautta voitaisiin tukea viljelijöitä kasvukunnon parantamisessa tavoilla, joista myös yrittäjä itse hyötyy.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp Eriävä mielipide 2

Hallitusohjelma lupaa ravinnekierron ja vesiensuojelun hankkeisiin sinänsä tuntuva summa — yhteensä yli 250 miljoonaa euroa vaalikaudella.

Nykyisellä menolla rahoitus on valumassa satoihin liian pieniin hankkeisiin. Asiantuntijat MTK:sta Suomen ympäristökeskukseen ovat yhtä mieltä siitä, että vaikutusta voi saada, jos voimat keskitetään muutamaan keskeiseen toimenpiteeseen. Tiedämme, että Lounais-Suomen siipikarja- ja sikatalouden ravinnevalumat kuuluvat koko Itämeren alueella suurimpiin leviä ruokkivan fosforin lähteisiin. Saaristomeren maatalous onkin Suomen ainoa jäljellä oleva ns. hot spot -kohde.

Nyt olisi oiva hetki keskittää irrallinen rahoitus yhteen mittavaan ravinnekierron toimenpidekokonaisuuteen. Maamme fosforiravinteiden tarve saataisiin lähes katettua kotimaisen karjatalouden lantojen sisältämällä fosforiravinteilla. Siksi eläintiloille on luotava kestävä mahdollisuus myydä ravinteiden ylijäämä lannoitemarkkinoille.

Luonnonsuojelun menestyksellä onnistuminen tarvitsee riittävän tietopohjan. Tästä syystä luontopaneelin rahoitus tulisi turvata samaan tapaan kuin ilmastopaneelin.

Asuntopolitiikalla kannusteita kasvuun

Kasvun kannusteita on vahvistettava, jotta saamme riittävästi uusia asuntoja kasvukeskuksiin. Kokoomus haluaa osaltaan helpottaa tilannetta kasvattamalla valtion osallistumista asuntotuotannon edellytyksiä parantavien liikennehankkeiden rahoitukseen. Kuntien kaavoitusta sekä asuntorakentamisen kannustimia on vahvistettava, jotta saamme riittävästi uusia asuntoja kasvukeskuksiin. Kaikkiaan tarvitsemme toimivampia asuntopolitiikkaa, sillä asumistukimenot ovat kasvaneet vuodesta toiseen. Nähdäksemme ARA-asumisen tulisi keskittyä yhä enemmän palvelemaan erityisryhmiä. Näin suunnattaisiin yhteiskunnan tuki nykyistä paremmin sitä eniten tarvitseville sekä samalla säästettäisiin asumistukimenoissa.

Ehdotamme, että hallitus kohdentaisi Valtion asuntorahaston (VAR) rahoitusta kasvua tukeviin liikennehankkeisiin, jotka purkaisivat kaupungistumisen pullonkauloja ja vauhdittaisivat näin asuntotuotantoa kasvukeskuksissa. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan tilaama asiantuntijaselvitys asuntopolitiikasta suosittelee rahaston likvidien varojen ohjaamista kaupunkirakennetta kehittävien ja asumista edistävien liikennehankkeiden rahoitukseen. Asuntorahaston varoja käyttämällä voitaisiin purkaa asuntorakentamisen pullonkauloja. Käytettävissä olevaa varallisuutta on arviolta noin 2 miljardia euroa. Tämä ei vaarantaisi rahaston myöntämiä avustuksia tai muuta toimintaa.

Asuntopolitiikan on oltava pitkäjänteistä, kannustavaa ja ennakoitavaa. Erilaiset suorat, yllättävät ja määräaikaisten tuet sekoittavat toimivia markkinoita. Ne myös vähentävät kannustimia toimia edelläkävijänä, kun tukea eivät saa tahot, joiden hyvät hankkeet ovat jo käynnistyneet. Esimerkiksi poukkoilevien asunto- ja energiatukien sijaan energiaremontteja olisi hyvä edistää muilla kannustimilla sekä laajentamalla ja nostamalla kotitalousvähennystä.

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp Eriävä mielipide 2

Polttamisesta eroon

Ympäristölle ja ilmastolle haitallisten yritystukien määrä kasvaa ensi vuodelle. Valtion talousarviosta ilmenee, että vuoden 2021 talousarvioesityksessä ympäristölle haitallisten tukien määräksi arvioidaan lähes 3,8 miljardia euroa, joka on noin 200 miljoonaa euroa enemmän kuin kuluvana vuonna. Kasvusuunta on kummastuttava, kun esimerkiksi vihreät lupasivat vielä hallitusneuvotteluiden aikana karsia tukia vähintään miljardilla eurolla. Haitallisten tukien kasvu voitaisiin välttää, jos fossiilisten polttoaineiden energiaveropalautuksen poisto toteutettaisiin välittömästi. Myös päästökauppakompensaation tulevaisuus on nähdäksemme edelleen avoinna.

Yritystukien painopiste on siirrettävä tuotekehitystä ja päästöttömiä ratkaisuja tukevaan suuntaan. 2030-luvulla fossiili- ja turve-energian korvaaminen perustuu muuhun kuin bioenergian lisäämiseen. Suurten kaupunkien lämmittäminen ei voi tulevaisuudessa perustua laajamittaisesti puun polttamiseen. Puupolttoaineet ovat tällä hetkellä verovapaita, vaikka biomassan kysyntä on kasvanut räjähdysmäisesti. Mielestämme puunpolton saattaminen verotuksen piiriin olisi selvittämisen arvoinen asia.

Mitä tulee EU:n elpymisrahastoon, niin pidämme tärkeänä panostuksia vetytalouteen sekä kiertotalouteen. Kiertotalouteen varatut määrärahat ovat asian mittaluokkaan nähden erittäin pieniä, etenkin ympäristöministeriön mitoituksessa tulisi huomioida ministeriön koordinaatiovastuu. Euroopassa on käynnistymässä suuret vetyteknologian ja synteettisten kaasujen ohjelmat. Suomella ei ole varaa jäädä tästä kilpajuoksusta jälkeen. Vetyyn perustuvat ratkaisut ovat elintärkeitä niillä sektoreilla, joilla sähköistäminen ei riitä. Voimme korvata esimerkiksi terästeollisuudessa fossiiliseen hiileen perustuvan tuotantoprosessin vetypelkistyksellä.

Irti turpeen energiakäytöstä

Mikäli hallitus on tosissaan kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden kanssa, olisi perusteltua luopua hallitusti turpeen veroedusta. Se olisi vaikuttava toimi edetä asetettujen päästövähennysoitteiden suuntaan. Tätä puoltavat myös VATT:n ja VTT:n mallinnukset.

Virkamiehet esittivät budjettiriihen alla, että turpeen verotaso olisi pitänyt kolminkertaistaa ja verotuki olisi poistettava lopulta kokonaan. Turpeen vero olisi korkeimmillaan kolmekymmentä euroa, jos sitä verotettaisiin hiilidioksidiperusteisesti, kuten muita polttoaineita. Myös keskustajohdoinen työryhmä teki analyysia siitä, kuinka paljon turpeen veroa voidaan korottaa ilman, että turve korvaantuisi voimalaitoksissa esimerkiksi kivihiihellä tai ainespuulla. Hallitus tarjoaa tilalle turpeen lattiahintamallia, joka on asiantuntijalausuntojen perusteella monimutkaisempi ja hitaampi järjestely kuin selvä verotuen leikkaus. Lisäksi lattiahintamallin yksityiskohdista ei ole vielä sopimusta hallituksen keskuudessa, joten mallin toimivuus on vielä kyseenalainen.

Kokoomus pitääkin kummallisena sitä, ettei hallitus hyödyntänyt budjettivalmistelussaan virkamiesten eikä myöskään omien avustajiensa tuottamaa raporttia. Turpeen verotusta tulisikin kiristää vähintään valtiosihteerityöryhmän ehdotuksen mukaisesti.

Kokoomus ehdottaa samalla, että turpeen energiakäytöstä luovuttaisiin vuoteen 2032 mennessä. Tukisimme samalla oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta miljoonainvestoinnein perinteisten

Valiokunnan lausunto YmVL 17/2020 vp
Eriävä mielipide 2

turvealueiden siirtymistä hiilineutraaliin huomiseen. Riittävä siirtymäaika takaa, että niin turveyrittäjät kuin energiayhtiötkin pystyvät valmistautumaan muutokseen. Näin tehtiin esimerkiksi kivihiilen kohdalla. Viisi vuotta sitten meille sanottiin, että kivihiilestä irtautuminen olisi mahdotonta vuoteen 2029 mennessä. Nyt valtaosalla energiayhtiöistä on jo suunnitelmat kivihiilestä irtautumiseen jo muutaman vuoden päästä. Vanhojen hiilivoimaloiden savupiiput kaatuvat, ja vierelle nousee uusiutuvaa energiaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6.11.2020

Saara-Sofia Sirén kok
Mari-Leena Talvitie kok